

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.621

О. М. Алієва

старший викладач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ

Статтю присвячено проблемі притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів. На думку автора, ця проблема пов'язана, перш за все, з недосконалістю законодавчого формулювання відповідної статті Кримінального кодексу України. Це проявляється у неузгодженні норм кримінального законодавства та законодавства про охорону здоров'я. При аналізі складу цього злочину (ст. 134 КК України) особлива увага у статті приділяється правильному використанню медичної термінології та визначенню кола суб'єктів цього злочину.

Ключові слова: незаконний аборт, переривання вагітності, спеціальна медична освіта, медичні та соціальні показники.

Постановка проблеми. Споконвіку штучне переривання вагітності було поза законом. Всі релігійні конфесії забороняли віруючим брати участь у цій процедурі. XX століття легалізувало аборти, і їх почали використовувати як методику планування сім'ї. При аналізі історичного етапу розвитку уявлень про переривання вагітності та початку людського життя необхідно відмітити, що внутрічеревне, ембріонне життя людського організму та плоду розглядалась як одна з форм об'єкту злочинів проти життя. Умертвіння плоду в організмі матері прирівнювалось до вбивства. Ці положення містяться в Улогах 1845 та 1903 рр. За часів царя влада застосовувала різні забороняючі засоби, спрямовані як до самої вагітної, яка вирішила перервати вагітність, так і до осіб, які були її посібниками [1, с. 251]. Та не дивлячись на це, число підпільних абортів збільшувалось, перетворюючись на суспільну лихоманку. У радянському періоді в законодавстві про аборти можливо виділити три періоди: 1) дозвіл на проведення штучного переривання вагітності (1920–1936 рр.); 2) заборона на проведення абортів (1936–1955 рр.); дозвіл на проведення абортів (з 1955 р.) [2, с. 509–516; 3, с. 1–4; 4, с. 334; 5, с. 425].

У нашій країні прийнято одне з найбільш ліберальних, лояльних законодавств про штучне переривання вагітності. Декриміналізація незаконного переривання вагітності особою, яка має вищу спеціальну медичну освіту відповідного профілю, не є обґрунтованою. Існує нагальна необхідність внести в кримінальний закон зміни, які б забезпечили належну правову охорону репродуктивного здоров'я жінки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На дисертаційному рівні питання незаконного проведення абортів досліджувалися в роботах М. Б. Фішмана (Львів, 1950 р.) та Т. А. Лаврентьевої (Саратов, 1974 р.). Але з тих пір кримінальне законодавство зазнало чималих змін, у тому числі й стосовно незаконного проведення абортів. На жаль, цій проблемі у вітчизняній правовій науці, і особливо в кримінальній правовій науці, приділяється мало уваги. На сьогодні питання незаконного проведення абортів на рівні дисертацій розглядалися: в 2011 р. — у дисертації К. О. Черевка «Кримінально-правова характеристика незаконного проведення абортів» та в 2013 р. — у дисертації І. В. Павленко «Кримінальна відповідальність за незаконне проведення абортів». Інші науковці торкалися вказаної проблеми лише в рамках дослідження загальних проблем кримінально-правової охорони життя або здоров'я.

Постановка завдання. Метою цієї статті є розгляд проблемних питань кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів (ст. 134 Кримінального кодексу України (далі — КК України) та формулювання пропозицій щодо їх вирішення. Зокрема, маємо намір приділити увагу питанню термінологічної узгодженості відповідного законодавства вимогам щодо законності штучного переривання вагітності та визначенню кола суб'єктів злочину за ст. 134 КК України.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [6]. Одним із головних завдань кримінального права України є охорона життя та здоров'я людини.

Аборт (лат. abortus — викидень) — штучне переривання вагітності. Аборт може бути мимовільним (викидень) і медичним (пряме втручання — хірургічне чи медикаментозне).

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за два види абортів: за проведення абортів особою, яка не має вищої медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК), суб'єктами цього злочину визнаються особи, які не мають вищої медичної освіти (медсестри, акушерки, фельдшери та інші особи, що мають середню медичну освіту), незалежно від того, де вони провели аборт, а також особи, які взагалі не мають ніякої медичної освіти; за кваліфікований аборт (ч. 2 ст. 134 КК), незаконний аборт визнається кваліфікованим, якщо його проведення спричинило тривалий розлад здоров'я чи смерть потерпілої.

За чинним законодавством для проведення абортів необхідна наявність лише однієї з двох умов: прохання жінки або наявність медичних або соціальних показників. Але питання якості кримінально-правового регулювання цього питання залишається відкритим.

Відповідно до доктрини кримінального права склад злочину визнається єдиною підставою кримінальної відповідальності і визначається як сукупність встановлених законом об'єктивних та суб'єктивних елементів ознак, які характеризують конкретний вид злочинного діяння.

У ст. 134 КК України передбачено такий злочин, як незаконне проведення абортів. Відповідно до ч. 1 цієї статті незаконним є проведення абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти, якщо незаконне проведення абортів спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої.

Операція штучного переривання вагітності може бути проведена за бажанням жінки в акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності не більше 12 тижнів. Аборт при вагітності жінки від 12 до 22 тижнів за соціальними і медичними показниками може бути зроблений в окремих, передбачених законодавством випадках [7, ст. 134].

Протиприродне переривання вагітності може бути патологічним (результатом певного захворювання жінки) або штучним. У свою чергу, штучний аборт поділяється на правомірний та незаконний, у тому числі кримінально караний. Суспільна небезпека злочину, передбаченого ст. 134 КК України, визначається тим, що це діяння ставить у небезпеку життя і здоров'я вагітної жінки, може супроводжуватися різними ускладненнями — кровотечами, сепсисом, безпліддям, психічними аномаліями, гінекологічними та онкологічними захворюваннями, смертю тощо.

Об'єктом злочину є здоров'я вагітної жінки.

З об'єктивної сторони злочин може мати такі форми: 1) проведення абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти (ч. 1 ст. 134 КК України); 2) незаконне проведення абортів, якщо воно спричинило: а) тривалий розлад здоров'я; б) безплідність; в) смерть потерпілої (ч. 2 ст. 134 КК України). Між діяннями у цій формі та вказаними наслідками має бути причинний зв'язок.

Проведення абортів — це протиправне штучне переривання вагітності будь-якої тривалості за наявності згоди жінки на проведення операції. Відповідальність настає і у разі, коли жінка погоджується на переривання вагітності під впливом погроз з боку інших осіб. Для встановлення факту передчасного переривання вагітності провадиться судово-медична експертиза. Переривання вагітності незалежно від її тривалості без згоди потерпілої внаслідок застосування до неї фізичного насильства (скажімо, в результаті нанесення їй удару чи побиттів) залежно від форми вини та інших обставин справи може бути кваліфіковане за статтями 121, 128 або 140 КК України. Інші способи штучного переривання вагітності можуть бути різними (медикаментозний, кюретаж порожнини матки, вакуум-аспіраторний тощо), на кваліфікацію за ст. 134 КК України вони не впливають і враховуються при призначенні покарання.

Заподіяння смерті плоду людини після того, як почалися фізіологічні роди і з'явилась можливість безпосереднього фізичного впливу на тіло дитини, є не аборт, а вбивством малолітньої особи (ч. 2 ст. 115 КК України). Позбавлення життя дитини, яка опинилась поза утробу матері вна-

слідок передчасних родів або нещасного випадку, також слід розцінювати як вбивство. Не виключається кваліфікація вчиненого за сукупністю злочинів — як незаконне проведення аборту та вбивство, наприклад, з метою приховати раніше вчинений злочин [7].

Відповідно до законодавства штучне переривання вагітності від 12 до 28 тижнів у невідкладних випадках, коли є реальна загроза життю хворої жінки, здійснюється особою, яка має спеціальну медичну освіту, без згоди хворої або її законних представників на медичне втручання.

Проведення аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти, у будь-якому разі визнається незаконним. Аборт, вчинений особою зі спеціальною медичною освітою, тягне відповідальність за ч. 2 ст. 134 КК України за наявності двох умов: 1) його незаконності; 2) спричинення тривалого розладу здоров'я, безплідності або смерті потерпілої. Такі наслідки щодо проведення аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти, відіграють роль кваліфікуючих ознак.

Аборт визначається незаконним, якщо він, зокрема, здійснюється: 1) за наявності медичних протипоказань переривання вагітності незалежно від її строку (гострі запальні та інфекційні захворювання) або за наявності протипоказань до медикаментозного штучного переривання вагітності (підозра на позаматкову вагітність, ниркова або печінкова недостатність, тяжка форма бронхіальної астми, серцево-судинні захворювання тощо) — у випадку застосування саме такого способу аборт; 2) не у спеціально акредитованих закладах охорони здоров'я — пологових будинках, лікарнях, де є гінекологічні загальнохірургічні відділення, жіночих консультаціях тощо (наприклад, у домашніх умовах, службових приміщеннях, непрофільних медичних закладах); 3) за допомогою недозволених або заборонених засобів чи способів; 4) з порушенням порядку отримання згоди вагітної жінки або її законного представника на операцію; 5) фахівцем, який не є лікарем-акушером-гінекологом першої або вищої кваліфікаційної категорії, — у разі штучного переривання вагітності, строк якої становить від 12 до 22 тижнів.

Вирішуючи питання про незаконність аборт, слід враховувати, що згідно з Цивільним кодексом України: 1) штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує 12 тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки, якій виповнилося 14 років. Проведення штучного переривання вагітності у пацієнтки віком до 14 років або у недієздатної особи здійснюється за заявою її законних представників; 2) у випадках, установлених законодавством, штучне переривання вагітності може бути проведене при вагітності від 12 до 22 тижнів. Таке переривання вагітності здійснюється у спеціалізованих акредитованих закладах охорони здоров'я за висновком комісії, утвореної відповідним органом охорони здоров'я, за наявності визначених Кабінетом Міністрів підстав [8]. До підстав медичного характеру належать: новоутворення; уроджені вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії; розлади психіки та поведінки; хвороби ендокринної системи, розлади харчування та порушення обміну речовин; хвороби крові і кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму; деякі ін-

фекційні та паразитарні хвороби; хвороби ниркової системи, системи кровообігу, органів дихання і травлення, сечостатевої системи, шкіри та підшкірної клітковини, кістково-м'язової системи та сполучної тканини.

Підставами немедичного характеру визнаються: вік вагітної жінки менше 15 років або більше 45 років; вагітність внаслідок згвалтування; настання інвалідності під час цієї вагітності. При вагітності понад 22 тижні проведення абортів заборонено, за винятком випадків, якщо переривання вагітності зумовлене станом крайньої необхідності. Тривалість вагітності визначається від першого дня останнього менструального циклу. Якщо дата останньої нормальної менструації невідома, тривалість вагітності визначається на основі найбільш надійних клінічних ознак. Строк вагітності визначається у повних днях чи повних тижнях [9].

Злочин, передбачений ч. 1 ст. 134 КК України, вважається закінченим з моменту фактичного переривання вагітності. При цьому факт вилучення плоду, який не здатен більше розвиватися, з організму матері не має значення для визначення злочину закінченим. Плодом вважається внутрішньоутробний продукт зачаття, починаючи з повного 12-го тижня вагітності до вилучення/вигнання з організму матері. Якщо особа вчинила всі дії, які з її погляду були необхідними для переривання вагітності (зробила ін'єкцію, здійснила хірургічне втручання тощо), однак вагітність перервати не вдалося, вчинене слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 134 КК України.

Злочин, передбачений ч. 2 ст. 134 КК України, вважається закінченим з моменту настання певних суспільно небезпечних наслідків — тривалого розладу здоров'я, безплідності або смерті потерпілої. Смерть вагітної жінки може настати як під час незаконного проведення абортів, так і після закінчення операції.

Незаконне проведення абортів особою, яка має спеціальну медичну освіту, за відсутності зазначених у ч. 2 ст. 134 КК України наслідків, кримінальну відповідальність не тягне незалежно від тривалості вагітності. Це можна розглядати як прогалину у кримінальному законодавстві щодо кримінально-правового захисту майбутнього (ненародженого) життя, що є особливо неприпустимим з огляду на закріплення права на життя майбутньої дитини у ратифікованій Україною Конвенції ООН про права дитини [10].

Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 134 КК України, є особа, яка досягла 16-річного віку і не має спеціальної медичної освіти. Це можуть бути: 1) лікарі, тобто особи, які отримали вищу медичну освіту, однак не мають спеціальної підготовки і за характером своєї професійної діяльності не уповноважені на проведення операцій штучного переривання вагітності (наприклад, лікарі-стоматологи, окулісти); 2) особи середнього медичного персоналу (медичні сестри, акушерки, фельдшери тощо) або студенти медичних навчальних закладів; 3) особи, які не мають жодного відношення до медицини. КК України не передбачає відповідальності жінки за штучне переривання своєї вагітності.

Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 134 КК України, крім зазначених категорій, можуть виступати особи, які мають спеціальну медичну освіту, тобто лікарі-акушери-гінекологи за фахом.

Виходячи зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 134 КК України — проведення аборту особою, яка не має спеціальної медичної освіти, акушери-гінекологи, навіть при порушенні нормативно визначених умов та/або порядку проведення аборту, не підлягатимуть кримінальній відповідальності за ч. 1 ст. 134 КК України. А між тим, ці умови та порядок — запорука мінімізації можливого заподіяння шкоди життю чи здоров'ю вагітної жінки. Саме тому з метою створення належної кримінально-правової охорони життя чи здоров'я вагітної жінки необхідно передбачити в ч. 1 ст. 134 КК України відповідальність будь-якої фізичної осудної особи, яка досягла 16 років і проводить аборт з порушенням нормативно визначених умов та/або порядку переривання вагітності, в тому числі й тих осіб, що мають спеціальну медичну освіту.

Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 134 КК України, характеризується змішаною (подвійною) формою вини: прямий умисел щодо проведення аборту і необережність (злочинна самовпевненість) щодо тривалого розладу здоров'я, смерті потерпілої або її подальшої безплідності.

Психічне ставлення до суспільно небезпечних наслідків, зазначених у ч. 2 ст. 134 КК України, є необережним. За наявності умислу до смерті, безпліддя або тривалого розладу здоров'я дії винного треба кваліфікувати за сукупністю злочинів — за ч. 2 ст. 134 і відповідною статтею розділу II особливої частини КК України (наприклад ст. 115, 121, 122).

У разі, коли тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої сталися внаслідок проведення аборту, який здійснювався на законних підставах лікарем з профільною медичною підготовкою, за наявності підстав вчинене слід кваліфікувати за ст. 140 або ст. 128 (ст. 119) КК України.

Проаналізувавши деякі аспекти виникнення та розвитку відповідальності за незаконне штучне переривання вагітності, можна зробити певні висновки: по-перше, аналіз кримінального законодавства низки зарубіжних країн свідчить про те, що законодавець на один рівень захисту життя і здоров'я матері ставить захист життя ще ненародженої дитини. Це відображається в диференціації кримінальної відповідальності в залежності від строку вагітності та життєздатності плоду [11, с. 164]. По-друге, кримінальне законодавство більшості зарубіжних країн досить детально, не обмежуючись однією статтею Кримінального кодексу, а декількома, або, навіть, розділами, регламентує питання, пов'язані з кримінальною відповідальністю за незаконне штучне переривання вагітності [12]. По-третє, існує явна необхідність узгодити норми кримінального законодавства України в даному напрямку з Основами законодавства про охорону здоров'я України, що дало би можливість диференціювати кримінальну відповідальність за незаконне штучне переривання вагітності в залежності від строку вагітності та життєздатності плоду [13]. Стаття 50 Конституції України дозволяє аборти за соціальними та медичними показниками, правда, якими саме, не вказано, а стаття 57 надає право жінці самій вирішувати проблему материнства, тобто робити чи не робити аборт [6]. У містах України ліцензії на проведення абортів видані як державним, так і приватним медичним закладам. Таких тисячі. За різними даними, вартість операції приблизно

від 100 до 300 умовних одиниць. Кожна жінка має право на анонімність [14, с. 204].

Таким чином, постає практична необхідність у нових підходах до регулювання цих відносин у кримінальному законодавстві. У цій частині є доцільним переглянути положення щодо удосконалення правових норм, які визначають умови кримінальної відповідальності за незаконне проведення штучного переривання вагітності. Детальний аналіз ст. 134 КК України вказує, що диспозиція цієї кримінально-правової норми не охоплює усі діяння у сфері незаконного проведення абортів. Наприклад, сьогодні не утворюють складу злочину такі дії: переривання вагітності, що здійснюється належним суб'єктом, але поза установою, що має ліцензію на вказаний вид діяльності; переривання вагітності із порушенням порядку отримання згоди вагітної жінки або її законного представника на таку операцію; переривання вагітності із корисливих мотивів для генетично-інженерної діяльності, з метою отримання прибутку в результаті дослідницького або промислового використання фетальних матеріалів.

Зазначене вимагає внесення змін до Кримінального кодексу України. Так, є доцільним змінити формулювання назви ст. 134 КК України у зв'язку з тим, що термін «аборт» не відповідає прийнятій у цих випадках термінології. У медицині штучне або самовільне вигнання плоду із строком вагітності до 22 тижнів вважається аборт, із строком вище 22 тижнів — передчасні пологи. Отже, буквально тлумачення положень ст. 134 може навести на думку, що карається незаконне переривання лише тієї вагітності, строк якої не перевищує 22 тижнів. Зрозуміло, що це не так.

Диспозиція ст. 134 КК України повинна містити такі умови кримінальної відповідальності: проведення штучного переривання вагітності особою, яка не має спеціальної медичної освіти, або після закінчення строку, встановленого законом для штучного переривання вагітності, або в установі, що не має відповідного дозволу на проведення такої операції, або із порушенням порядку отримання дозволу вагітної жінки (її законного представника); ті ж дії, вчинені із корисливих мотивів або для отримання прибутку, а також переривання вагітності з метою промислового використання клітин, органів або тканин ембріона (плоду); ті ж дії, здійснені особою, раніше судимою за незаконне проведення штучного переривання вагітності; ті ж дії, якщо вони призвели до тривалого розладу здоров'я, безплідності або смерті жінки, якій незаконно здійснено операцію штучного переривання вагітності. Додаткове покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю слід передбачити в усіх випадках незаконного проведення штучного переривання вагітності.

Привертає увагу і та обставина, що в цілому життя ембріона (плоду) вказана норма не захищає. Та й взагалі кримінальне право України не визнає, принаймні прямо, об'єктом правової охорони «майбутнє» життя — життя людини, яка ще не народилась. Остання у науковій літературі здебільшого розглядається як частина тіла матері, тому її захист здійснюється лише у зв'язку із захистом життя та здоров'я вагітної жінки [14]. Проте будь-яка людина, що живе на Землі, пройшла через стадію ембріонального

розвитку, перш ніж народитись і отримати правовий статус особистості. Якщо КК України захищає тварин, то чому в цьому відмовлено людському ембріону?

В перспективі ця норма повинна бути перетворена на систему кримінально-правових заборон, мета яких полягає у захисті не лише жінок, що вирішили переривати вагітність, але і плоду.

Зрозуміло, що проблема штучного переривання вагітності у нашій країні не може бути вирішена лише кримінально-правовими засобами, основними з яких є кримінальна відповідальність та покарання. Однак у кримінально-правовому захисті життя людини вбачається серйозна законодавча прогалина, що повинна бути усунена шляхом використання ефективних правових засобів.

Висновки. Підсумовуючи викладене, маємо намір звернути увагу на наступне. З метою забезпечення однозначності у тлумаченні змісту правових норм щодо проведення операції штучного переривання вагітності вважаємо за необхідне узгодити використання термінів «незаконний аборт» та «незаконне штучне переривання вагітності». На нашу думку, слід змінити назву статті 134 Кримінального кодексу України відповідно до ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я, а саме, викласти назву вказаної статті в такій редакції: «Незаконне проведення штучного переривання вагітності» та побажати законодавцеві в подальшому бути уважнішим при формулюванні букви закону.

Крім того, пропонуємо внести зміни до диспозиції ч. 1 ст. 134 КК України: 1) виключити вимогу про спеціальну медичну освіту (оскільки ця ознака звільняє фахових спеціалістів від відповідальності); 2) вказати на обов'язковість отримання дозволу вагітної жінки на проведення штучного переривання вагітності.

Список літератури

1. Мирский М. Б. Медицина России XVI–XIX веков [Текст] / М. Б. Мирский. — М. : Росийская политическая энциклопедия, 1996. — 400 с.
2. О запрещении абортов, увеличении материальной помощи роженицам, установлении государственной помощи многодетным, расширении сети родильных домов, детских яслей и детских садов, усилении уголовного наказания за неплатеж алиментов и о некоторых изменениях в законодательстве о разводах [Текст] : Постановление Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров от 21 июля 1936 г. // Собрание законов и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства СССР. — 1936. — № 34. — С. 509–516.
3. О порядке разрешения аборта по медицинским показаниям [Текст] : Постановление Совета Народных Комиссаров Союза ССР от 22 ноября 1936 г. № 2012. — С. 1–4.
4. Об отмене уголовной ответственности беременных женщин за производство абортов [Текст] : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 5 августа 1954 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. — 1954. — № 15. — С. 334.
5. Об отмене запрещения абортов [Текст] : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 23 ноября 1955 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. — 1955. — № 22. — С. 425.
6. Конституція України [Текст] : Закон України від 28.06.1996. — К. : Парламентське видавництво, 2007. — 43 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [Текст] / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — 7-ме вид, переробл. та допов. — К.: Юридична думка, 2010. — 1288 с.

8. Про реалізацію статті 281 ЦКУ (перелік підстав, за наявності яких можливе штучне переривання вагітності, строк якої становить від 12 до 22 тижнів) [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 144. — Режим доступу : [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=144-2006- %EF](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=144-2006-%EF) — Назва з екрана.
9. Про порядок проведення операції штучного переривання вагітності [Електронний ресурс] : Інструкція, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20.07.2006 р. № 508. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1155-06> — Назва з екрана.
10. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.89 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021 — Назва з екрана.
11. Хохлова І. В. Кримінальне право зарубіжних країн (в питання та відповідях) [Текст] : навчальний посібник / І. В. Хохлова, О. П. Шем'яков. — Київ : Центр навчальної л-ри, 2006. — 256 с.
12. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пос. [Текст] / под ред. и с предисл. И. Д. Козочкина. — М. : Издательский дом «Камерон», 2004. — 528 с.
13. Основи законодавства про охорону здоров'я [Текст] : Закон України від 19.11.1992 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 4. — Ст. 19.
14. Медичні, соціальні, психологічні, духовні аспекти штучного переривання вагітності [Електронний ресурс] : матеріали круглого столу, який відбувся 16.02.2011 у МОЗ України. — Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20100216_2.html — Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2015

Е. Н. Алиева

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НЕЗАКОННОЕ ПРОИЗВОДСТВО АБОРТА

Резюме

Статья посвящена проблеме привлечения к уголовной ответственности за незаконное производство аборта. По мнению автора, эта проблема связана, прежде всего, с несовершенством законодательного формулирования соответствующей статьи Уголовного кодекса Украины. Это проявляется в несогласованности норм уголовного законодательства и законодательства о здравоохранении. При анализе данного состава преступления (ст. 134 Уголовного кодекса Украины) особое внимание в статье отводится правильному применению медицинской терминологии и определению круга субъектов этого преступления. В результате автором предлагается изменить редакцию ст. 134 Уголовного кодекса Украины путем внесения изменений в диспозицию данной нормы. Во внимание принимаются такие термины, как «производство аборта», «искусственное прерывание беременности», «самовольное прерывание беременности» и др.

Кроме этого, автором определены требования относительно законности искусственного прерывания беременности. Прерывание беременности следует признавать незаконным, если оно совершено: с нарушением порядка получения разрешения на проведение операции; с нарушением порядка осуществления (в ненадлежащих условиях, ненадлежащим субъектом и т. д.); с нарушением установленных сроков; при наличии противопоказаний; без информированного согласия беременной женщины; с нарушением других правил, предусмотренных Основами законодательства Украины о здравоохранении и соответствующими подзаконными нормативными актами.

Ключевые слова: незаконный аборт, прерывание беременности, специальное медицинское образование, медицинские и социальные показатели.

O. N. Aliieva

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics
Frantsuzskiy boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

SOME PROBLEMS OF CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR THE ILLEGAL ABORTION

Summary

The article is about the problem of bringing up criminal responsibility for abortion. In author's opinion this problem is connected, foremost, with imperfection of legislative formulation of the corresponding article of the Criminal Code of Ukraine. It shows up in the unconcordance of norms of criminal legislation and legislation about health protection. Analysing this corpus delict (art. 134 of the Criminal Code of Ukraine), special attention in the article is paid to the correct use of medical terminology and determination of the list of subjects of this crime. As a result, it is suggested to change the article 134 of the Criminal Code of Ukraine by making alteration to disposition of this corpus delict. The terms witch we undertake into consideration there are: «abortion», «artificial breaking of pregnancy», «willful breaking of pregnancy», etc.

The author also underlines requirements for the legality of an artificial breaking of pregnancy. It must be admitted illegal, if it is accomplished: 1) with violation of receipt order of permission on realization of operation; 2) with violation of order of operation (in improper conditions, by an improper subject, etc); 3) with violation of the terms; 4) at presence of medical contraindications for an operation; 5) without the agreement of expectant mother; 6) with violation of other rules, foreseen by Bases of the legislation of Ukraine on health protection and corresponding normative legal acts.

Key words: illegal abortion, termination of a pregnancy, special medical education, medical and social indications.